

INFLUENȚA ORIENTALA

ASUPRA

LIMBEI ȘI CULTUREI ROMÂNE

DE

LAZĂR ȘAINEANU

II

VOCABULARUL

1. VORBE POPULARE

BUCURESCI

Editura Librăriei SOCECŪ & Comp., Calea Victoriei 21

1900

PREFAȚA

Influența orientală, și în special cea osmanlie, s'a manifestat, în liniamentele ei generale, în două direcțiuni paralele.

Una, de ordine culturală, a format un factor important în viața politico-socială a națiunii noastre din ultimele două secole; ea se oglindesc în vechea literatură documentală și, în parte, în cântecele noastre istorice.

Cea d'a doua, de valoare curat lingvistică, a înăvuit fondul limbei populare cu un contingent de noțiuni indispensabile.

O diferențiere a elementului oriental sub raportul cronologic se impunea dar de la sine și justifică astfel divisiunea materialului lexical în: Vorbe populare și Vorbe istorice.

Neapărat, o demarcațiune riguroasă într'aceste două categorii nu este totdeauna ușoară. Multe vorbe istorice au supraviețuit în domeniul poeziei populare și în alte documente de natură tradițională. Ele nu pot fi separate de stocul vorbelor populare propriu-zise, dar o steluță le distinge de elementele adî încă în circulațiune. Același e cazul când e vorba de dignități pămîntene sau de forme derivate originale.

Prima parte a Vocabularului e consacrată dar vorbelor populare în sens mai larg și constituie porțiunea cea mai însemnată a întregii

opere. Aci s'aŭ pus la contribuțiune izvórele istorico-literare într'o măsură întinsă, tinđend la utilizarea cât se póte de completă a materialelor existente. Pe când numărul vorbelor istorice de origină turcésă póte fi augmentat prin publicațiuní documentale ulterióre, fondul vorbelor populare de provenință osmano-tatară se presintă aci într'o stare quasi-definitivă.

Adnotațiunile făcute de răposatí Ispirescu și Polysu la exemplarele lor din „Elemente turcescǎ în limba română“ (1885) ne-aŭ procurat câteva prețioase indicațiuní suplimentare, de carí am ținut sémă și am făcut mențiune la locul cuvenit.

Vorbele isolate saŭ locale, a căror circulațiune se mărginesce la o anumită localitate și carí din acéstă cauză n'aŭ pătruns încă în literatură, aŭ fost grupate într'o secțiune specială la urma Vorbelor populare. În majoritatea lor, acești termíní provincialí și de natură mai ales profesională, aparțin județelor din Dobrogea saŭ orașelor muntene limitrofe cu acéstă provincie.

În privința metodei, ne referim la cele spuse în Introducerea.

Sub raportul elementului comparativ, mai ales al idiomelor balcanice, nu ne-am mărginit la informațiunile aflátóre la Miklosich, ci am căutat a spori materialele cât privesce mai cu sémă limbile bulgară și neo-grécă.

Un indice general al întregéi opere se va pune la sfîrșitul Vorbelor istorice, carí vor constitui ultima parte a acesteí publicațiuní.

Bucuresci, Octombree, 1900.

Lazăr Șăineanu

ABREVIATUNI

1. Aci s'a omis numele intregi și operele cari figură în Bibliografia.
2. Indicarea specială a volumului la cronicar¹ se află asemenea în Bibliografia.
3. Prescurtări familiare (ca alb. = albanez, ar. = arab, fr. = francez, it. = italian, mcr. = macedo-român, ngr. = neo-grec, pers. = persan, pol. = polon, ung. = ungur; apol prov. = proverb, locut. = locuțiune, sin(on.) = sinonim, Sn. = Snöve, V. = vedl, Var. = variantă, f. de z. = foie de zestre etc.) nu se mai însiră în ordinea alfabetică.
4. Paragrafele citate se raportă la Introducerea.
5. În privința transcripțiunii vorbelor orientale: cf. § 90.

ADNOT.	Note manuscise	STÂNC.	Stăncescu (Basmе)
AL.	Alexandri, Poes. p.	DION.	Dionisie(Elesiarch)
AL. T.	" Teatru	DOC.	Documente
AL. Pr.	" Prosă	DRĂGH.	Drăghici
AMIE.	Amiras	DUM.	Dumitrache
ANON.	Anonimă (Cronica)	EMIN.	Eminescu
AR.	Aricescu	ETYM.	Etymologicum
ARCH.	Archiva (Kogălnic.)	FIL.	Filimon
ARCH. Ist.	Archiva (Hasdeu)	FOT.	Fotino
AX.	Axinte	GHEORG.	Gheorgache
BĂLC.	Bălcescu	GLOS.	Glosar
Barb.	Barbier de Maynard	GORJ.	Gorjan (Halima)
BASME	Popescu (N. D.)	GREC.	Grecénu
BELD.	Beldiman	HAM.	Hammer
BOGD.	Bogdan (N. A.)	HRIST.	Hristache
BUR.	Burada (Dobrogea)	IONESCU	Mehedinți (Agric.)
CAL.	Calendarul hasmelor	IPSIL.	Ipsilanti (Comnen)
CAN.	Canianu	ISP.	Ispirescu (Basmе)
CANT. Chron.	Cantemir Chronicul	Ist.	Istoria (1715)
CANT. Mold.	" Moldova	JIP.	Jipescu(Opincarul)
CANT. Ier.	" Ist. Ieroglif.	KIK.	Kikirezu
CANT. Ist. ot.	" Ist. otomană	KOG.	Kogălnicénu (En.)
CĂP(IT.)	Căpitanul	LEX. BUD.	Lexicon Budan
CARAG.	Carageale	MAG.	Magazin istoric
CARANF.	Caranfil	MARIAN	Poesii populare
COND.	Condica	MELCHIS.	Melchisedec
CONV.	Convorbiri Literare	NĂD.	Nădejde (Sofia)
COST.	Costin	NEC.	Neculce
COST. ²	Glosar (Săineanu)	NEGR.	Negruzzi (Const.)
CR.	Crângă	OD.	Odobescu
CRĂS.	Crăsescu	ORĂȘ.	Orășanu (N. T.)
CRON.	Cronice(ed. Kogăln.)	PANN	Povestea Vorbei
CUV.	Cuvențe den Bêtr.	PAPAZ.	Papazoglu
DAP.	Daponte	Partea I	Vorbe populare
DASC.	Dascălul (Simeon)	Partea II	Vorbe istorice
DELAVER.	Sultânica	TEOD.	Teodorescu (G. Dem.)
POP.	Popescu (Radu)	TES.	Tesaur (Papiu-Illar.)
POP-RET.	Pop-Reteganul	UR.	Uricariu(Codrescu)
R.-COD.	Rădulescu-Codin	ȚARA N.	Țara Nouă(Neniț.)
REV.	Revista (Tocilescu)	VĂC.	Văcărescu
REV. N.	Revista (Hasdeu)	VULP.	Vulpian
ȘEP.	Șeștorea (Gorovei)	XEN.	Xenopol (N.)
SEV.	Sevastos (Cântece)	WEIG.	Weigand
STAM.	Stamati (Cavalerul)	ZIL.	Zilot